Petržalský náučný chodník

Kraj:	Bratislavský
Okres:	Bratislava V
Geomorfologická jednotka:	Podunajská rovina
Geologická jednotka:	neogénna panva
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	električka MHD Bratislava-Petržalka, Sad Janka Kráľa
Východisko:	Bratislava-Petržalka, nájazd na Starý most
Trasa:	Bratislava-Petržalka, nájazd na Starý most – parkom po Tyršovom nábreží k západu (proti toku Dunaja) – popod Most SNP – odbočka cyklotrasy po dunajskej hrádzi z Viedenskej cesty
Dĺžka, stúpanie:	1,5 km, žiadne stúpanie
Čas prechodu:	1 h
Počet zastávok:	6
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: historické, prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: ?2022

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave (2026).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Miestny odbor Matice slovenskej Bratislava-Petržalka, Starhradská 8, Bratislava

Poznámka: Trasa nie je v teréne ani na samotných paneloch vyznačená, zastávky (panely) nie sú číslované. Tu uvedenú trasu vo forme „chodníka“ sme vytvorili z dôvodu lepšej orientácie.

Využiteľnosť pre školy

Trasa náučného chodníka je vhodná na vlastivedné vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Bratislava-Petržalka. Mestská časť Bratislavy – jedna zo štyroch na pravej strane Dunaja – v Podunajskej rovine, na severe a východe ohraničená tokom Dunaja a na západe slovensko-rakúskou štátnou hranicou. Rozkladá sa na mieste bývalej vidieckej obce Engerau s prevažne nemeckým obyvateľstvom ako aj na častiach bývalých území mesta Prešporok (Bratislava), Prievozu a rakúskeho Kittsee. Ide o mestskú časť s najväčším počtom obyvateľov (viac ako 100 tisíc) a jednu z najhustejšie obývaných oblastí na Slovensku i v strednej Európe, charakteristickú panelovými obytnými domami. Urbanistická súťaž tohto mestského sektoru, pôvodne charakteristického parkom a zeleňou záhrad i lesných masívov, z konca 60. rokov 20. storočia bola asi najvýznamnejšou slovenskou urbanistickou súťažou storočia s mimoriadnym ohlasom. Autormi realizovaného projektu boli Jozef Chovanec a Stanislav Talaš so spolupracovníkmi. Asanácia pôvodnej zástavby prebiehala v rokoch 1972 – 1989, prvé panelové domy začali slúžiť v roku 1977. Zvyšky pôvodnej výstavby rodinných domov sú zachované v lokalite Stará Petržalka v blízkosti kúpaliska Matadorka v miestnej časti Dvory. Obytnú funkciu mestskej časti dopĺňa mnoho škôl všetkých typov (viacero gymnázií, Ekonomická univerzita v Bratislave a ďalšie súkromné vysoké školy), kultúrne ustanovizne, moderné kostoly, obchodné centrá (Aupark, Danubia), nemocnica. Na niekdajšom území divočiaceho Dunaja s mnohými ramenami a lužnými lesmi sa aj dnes nachádzajú prírode blízke prvky s veľkou rekreačnou hodnotou celomestského významu: neveľké zvyšky lesov (chránené územia Soví les, Starý háj, Chorvátske rameno…) a prevažne umelé vodné plochy – viaceré jazerá (štrkoviská) (Veľký Draždiak, Malý Draždiak, Veľký Lapoš…) a toky, napr. vodohospodársky kanál Chorvátske rameno pripomínajúci pôvodné rameno, Starohájske rameno. S ľavobrežnou Bratislavou Petržalku prepája šesť mostov; prvý permanentný (železničný) bol postavený v roku 1891, zatiaľ čo dovtedy existovali len často poškodzované drevené. Jej severným okrajom prechádza diaľnica D1 a západným D2. Centrálnu časť severo-južným smerom pretína električková trať. K jedinečným prvkom Petržalky ďalej patria: Sad Janka Kráľa, Most SNP s vyhliadkovou plošinou, výstavisko Incheba, domy kultúry celomestského významu, divadlo Aréna, cintorín z 1. svetovej vojny, dostihová dráha, kúpalisko Matadorka s jediným 50-m vonkajším bazénom v meste. V minulosti k nim náležalo ešte prírodné kúpalisko Lido na brehu Dunaja (1928 – 80. rr. 20. stor.) a lunapark (koniec 19. stor. – 2002).

Sad Janka Kráľa. Rozľahlý verejnosti voľne prístupný prírodno-krajinársky park so zachovanými mohutnými drevinami a lúčnatými plochami v blízkosti centra Bratislavy na pravom brehu Dunaja v území jeho nivy. Leží medzi mimoúrovňovými nájazdmi na Starý most a Most SNP, má zhruba trojuholníkový pôdorys s rozmermi zhruba 900 a 500 m. Je najstarším verejným parkom v strednej

Európe a jedným z najstarších verejných parkov vôbec – vznikol pre širokú verejnosť v rokoch 1774–76 úpravou pôvodného lužného lesa a pasienkov v barokovom štýle vo forme „Sternallee“, hviezdice s ôsmimi alejami. Prístupný bol kyvadlovým mostom – prievozom –, neskôr pontónovým mostom. V reliéfe územia sa aj dnes nenápadne zrkadlí jeho história – od juhu a východu park lemuje obranný protinapoleonský val (v roku 1809 napoleonské vojsko z nábrežia ostreľovalo mesto) a stredom parku prebieha pozostatok niekdajšieho ramena Dunaja. V súčasnosti v centre hviezdice chodníkov stojí socha Janka Kráľa od akad. sochára Františka Gibalu (1964), obkolesená plochami s asi 2 000 ks rôznych druhov ruží. V severozápadnom okraji parku pri vstupe doň od Mosta SNP stojí kamenný pútač Kvet. Vo východnej časti stojí ako altánok pôvodná gotická veža z františkánskeho kostola, premiestnená sem po zemetrasení v roku 1896, a monumentálna, zväčša betónová fontána Pijúce holubice. Neďaleko nej je plastika Symbol bývalého rozária (bývalo tu od roku 1934 do 50. rokov 20. stor.; v roku 2014 ho nahradilo nové v centre sadu). Kruhový priestor okolia fontány odráža pôdorys dvanástich odpočívadiel rozptýlených popri chodníkoch v parku, uprostred ktorých stoja guľovité sochy z andezitu zobrazujúce znamenia zverokruhu. Autormi úprav parku včítane Kvetu, fontány a odpočívadiel so sochami zo začiatku 80. rokov 20. storočia sú Ambróz Balážik, Rastislav Miklánek a Alfonz Torma. Vtedy vybudovali v západnom okraji pod vedením arch. Ferdinanda Končeka objekt s občerstvením a technickým zázemím správy parku (dnes bistro Ferdinand, názvom pripomínajúce najfrekventovanejšie meno osobností korunovaných v Bratislave). V rámci exotických i domácich drevín sú unikátmi parku dvestoročné platany javorolisté (s obvodom kmeňa až 6 m). Súčasťou parku je aj **Tyršovo nábrežie** – zátopové územie na nábreží Dunaja, oddelené Viedenskou cestou vedúcou po protipovodňovej dunajskej hrádzi. Jeho názov odkazuje na názov celého Sadu Janka Kráľa v rokoch 1932 – 1945 Tyršove sady, pomenovaného podľa Miroslava Tyrša, zakladateľa telovýchovného hnutia Sokol, ktorého príslušníci sa významne pričinili vojenskou akciou v noci 14./15. augusta 1919 o pripojenie obce Ligetfalu/Engerau (Petržalka) k Československej republike a k Bratislave. Nachádza sa tu divadlo Aréna (pôvodne letný amfiteáter, 1828) a reštaurácie Au Café (replika pôvodnej kaviarne z roku 1827, neskôr rozšírenej) a v sade za hrádzou Leberfinger s 250-ročnou históriou (pôvodne zájazdný hostinec). V 20. storočí sa v blízkosti Starého mosta nachádzal povodňami často postihovaný lunapark; po jeho odstránení slúži územie na sezónne kultúrno-spoločenské podujatia a rekreáciu. Vďaka charakteru, dobrej dostupnosti (MHD) a vybavenosti park slúži na každodennú rekreáciu obyvateľov. Je národnou kultúrnou pamiatkou, chránenou už od roku 1907.

Dunaj. Pozri samostatné heslo a obrázky (mapy) v > Dunajský náučný chodník

Starý most. Most cez Dunaj v Bratislave južne od Šafárikovho námestia pre električkovú, cyklistickú a pešiu dopravu. V roku 2016 nahradil „dočasný“ most z roku 1946, ktorý vznikol obnovou mosta, poničeného ustupujúcou nemeckou armádou 3. apríla 1945, inžiniermi Červenej armády v spolupráci s Priemyselným podnikom Československej republiky. Pri výstavbe súčasného sa využili niektoré z kamenných pilierov, boli však nadstavené (dva staré piliere zanikli, vznikol jeden nový). Názov tunajšieho mosta sa v priebehu dejín menil: 1889 Most Františka Jozefa (slúžil cestnej, železničnej a pešej doprave), po prvej svetovej vojne Dunajský most, 1934 Štefánikov most, 1946 Most Červenej armády, 1990 Starý most. Až do roku 1972, kedy bol uvedený do prevádzky neďaleký Most SNP, bol jediným mostom cez Dunaj na celom našom území. Prvým mostom v Bratislave bol pontónový most Karolíny Augusty (1825 – 1891, pri Námestí Ľ. Štúra). Predchádzajúce drevené mosty neustále ničili plávajúce ľady či povodne.

Most Slovenského národného povstania (aj **Most SNP).** Bezpilierový dvojpodlažný most cez Dunaj v Bratislave zavesený na pylóne na pravom brehu rieky. Vrchné podlažie slúži automobilovej doprave, pod nim sú po oboch stranách technického tubusu (s vodovodom) lávky pre peších a cyklistov. Postavili ho v rokoch 1967 – 1972 Doprastav Bratislava a Hutní montáže Ostrava podľa projektu inžinierov Arpáda Tesára a Jozefa Zvaru a architektov Jozefa Lacka, Ladislava Kušníra a Ivana Slameňa. Jeho výstavbe predchádzalo zbúranie veľkej časti Podhradia včítane neologickej

synagógy. Atrakciou je reštaurácia kruhového pôdorysu (priemer 32 m) na hlavici pylónu vo výške 85 m a vyhliadková plošina nad ňou. V rokoch 1993 – 2012 sa pre most, tvoriaci charakteristický prvok panorámy mesta, používal názov Nový most. Je národnou kultúrnou pamiatkou.

Propeler. Dve drobné funkcionalistické budovy nástupíšť propelera (osobnej lode) na protiľahlých brehoch Dunaja v centre Bratislavy vybudované podľa návrhu architekta Emila Belluša (1899 – 1979) z roku 1930. V rovnakom – čisto funkcionalistickom – štýle naprojektoval neďaleko na nábreží Dunaja povyše Mosta SNP stojacu trojpodlažnú železobetónovú budovu Slovenského veslárskeho klubu (1931), vo svojej dobe patriacu medzi progresívne projekty na úrovni súdobej európskej moderny (dnes národná kultúrna pamiatka). Osobná lodná doprava medzi bratislavským (dnešné námestie Ľ. Štúra) a petržalským (kaviareň Au Café, park) brehom Dunaja sa zahájila v roku 1893 v mieste nedávno zrušeného pontónového mosta. Parné lode tu, na rozdiel od bežných parníkov s kolesami po bokoch lode, poháňali **lodné vrtule – propelery**. V roku 1926 sa začali používať lode s dieslovým motorom. S prestávkami a zmenami lodného parku trvala rôzne intenzívna preprava do roku 2003. Meno pôvodného raritného pohonu, zovšeobecneného na lokalitu či objekty nástupíšť, ostáva hovorovo zachované dodnes.

Chránený areál Pečniansky les. Chránené územie v západnom okraji Bratislavy na pravom brehu Dunaja priliehajúce k slovensko-rakúskej štátnej hranici v oblasti križovatky diaľnic D1 a D2 vyhlásené v roku 2012 na ochranu biotopov európskeho významu: Vŕbovo-topoľové nížinné lužné lesy (91E0), Dubovo-brestovo-jaseňové nížinné lužné lesy (91F0), Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition* (3150), druhov európskeho významu najmä bobra vodného (*Castor fiber*) a viacerých druhov netopierov *(Chiroptera)* a druhov národného významu. Je súčasťou rozsiahlejšieho územia európskeho významu Bratislavské luhy a chráneného vtáčieho územia Dunajské luhy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000). Sprístupňujú ho turistické značené chodníky a cyklotrasy, aj medzinárodné, napr. pešia E8, cyklo EV06.

Podunajská rovina. Rozsiahly geomorfologický celok na juhozápade Slovenska pozdĺž Dunaja medzi Bratislavou, Patincami, Novými Zámkami, Sereďou, Sencom a Pezinkom zaberajúci nivu Dunaja a jeho prítokov s časťou ich terás. Na krátkom úseku na severozápade susedí s Malými Karpatmi, inde len s Podunajskou pahorkatinou. Za Dunajom, ktorý tvorí slov.-maď. štátnu hranicu, rovina zväčša pokračuje s výnimkou dvíhajúcej sa pahorkatiny východne od ústia Mošonského Dunaja (južne od Číčova). Toto rovinné územie s lokálnymi plytkými depresiami či drobnými nevysokými terénnymi vlnami v nadmorských výškach 106 – 164 m budujú holocénne nivné alebo pleistocénne terasové riečne naplaveniny (hlinité, ílovité, piesčité a štrkovité sedimenty) miestami prikryté ostrovčekmi viatych pieskov (napr. Senec, Sereď, Vozokany, Veľké Kosihy) či spraší (napr. Hurbanovo). Juhozápadná polovica Podunajskej roviny medzi Dunajom, Malým Dunajom a dolným tokom Váhu predstavuje **Žitný ostrov**, ktorý je mohutným starým agradačným valom Dunaja. Z jeho centrálnej, najvyššej, časti sa kedysi Dunaj skĺzol do susedného nižšie položeného územia a tá – ako najsuchšia v zamočiarenom okolí – bola využitá pre osídlenie a dopravné línie. Po svojom presune Dunaj pokračoval v tvorbe nového agradačného valu, ktorý je osou svojrázneho územia so sústavou dunajských riečnych ramien a akumulačných depresií medzi nimi. Pre tvarovú i vývojovú podobnosť s normálnymi riečnymi deltami sa táto podunajská oblasť nazýva **vnútrozemskou deltou**. Vyvinula sa ešte pred zásahmi človeka do prirodzeného hydrologického režimu Dunaja pod miestom jeho prerezania sa cez Karpaty a jeho vstupom do tektonicky poklesávajúcej severozápadnej časti Malej dunajskej kotliny, v ktorej rieka pre spomalenie svojho toku sedimentovala veľké množstvo štrkov a štrkopieskov prinášaných najmä počas povodní zo svojho horného toku. Akumulácia dunajských štrkopieskov v oblasti tejto „delty“ dosahuje hrúbku od niekoľkých m pri Bratislave až do cca 600 m v gabčíkovskej depresii a tvorí obrovskú prírodnú zásobáreň pitnej vody, žiaľ, ohrozovanú v dôsledku priepustnosti sedimentov kontamináciou nebezpečných látok z priemyslu a poľnohospodárstva. Podnebie je teplé a suché,

zrážky dosahujú 500 – 600 mm za rok, z pôdnych typov najhojnejšie sú fluvizeme, čiernice a černozeme, v území tečie Dunaj, Malý Dunaj, Čierna voda, Dudváh, dolné toky Váhu, Nitry a Žitavy. Prirodzené hydrogeografické pomery boli od polovice 19. storočie človekom silno ovplyvňované za účelom maximalizácie poľnohospodárskej produkcie získavaním ornej pôdy na úkor zamokrených lúk ako aj ochrany pred povodňami, čo dokumentujú početné antropogénne formy reliéfu, napr. kanály (odvodňovacie, zavlažovacie), hrádze, stavidlá, prečerpávacie stanice. Veľmi cenné pre zachovanie biodiverzity v prevažne poľnohospodárskej krajine sú fragmentárne zachované lesy (lužné lesy a teplomilné panónske dúbravy), mokrade, druhovo bohaté nivné lúky a vodné biotopy.

Názvy informačných panelov

1. Petržalské mýto
2. Vojny a mier v Petržalke
3. Petržalčania
4. Stopy modernej Petržalky
5. Na petržalskom grunte
6. Dunaj a Petržalka

Informačné panely nie sú číslované.

